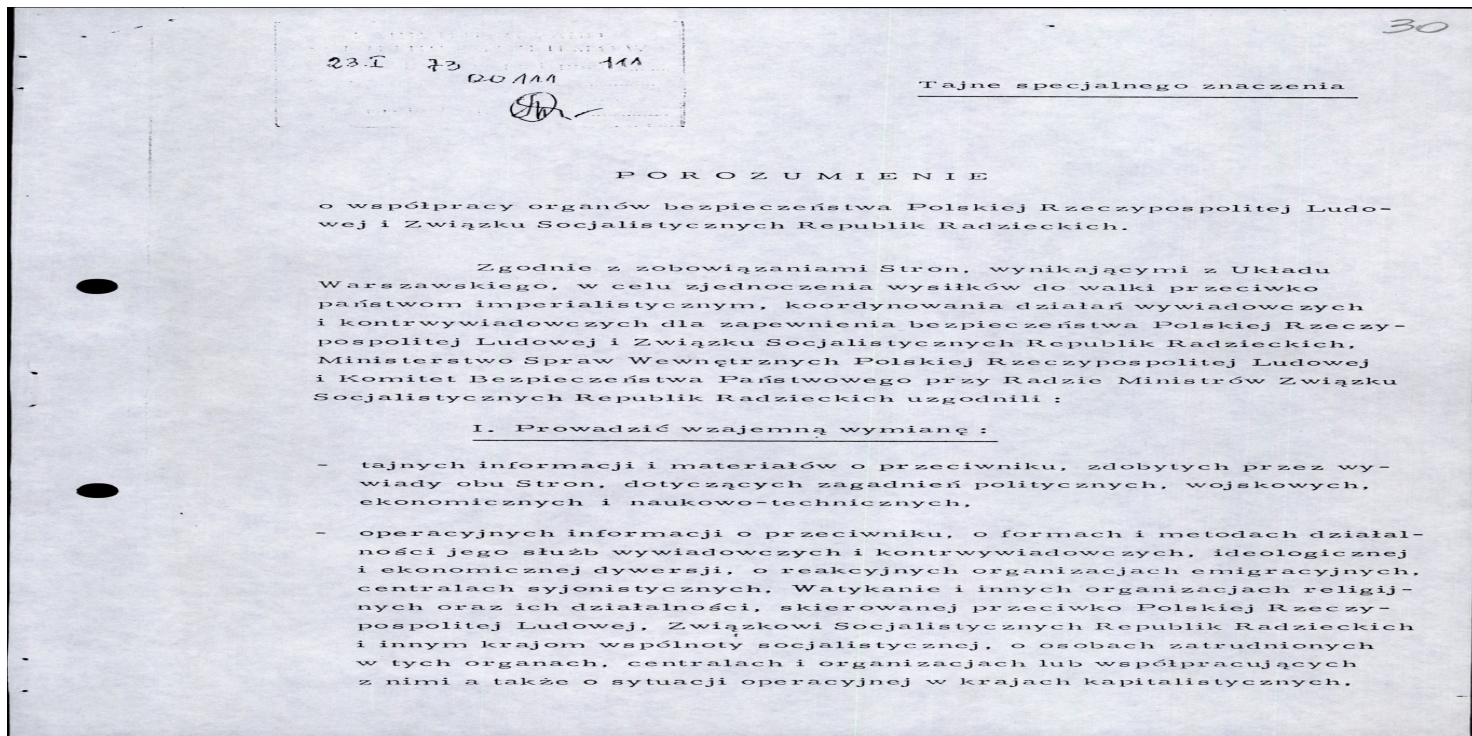

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/aparat-bezpieczenstwa/105084,Nierowna-kooperacja-Umowa-o-wspol-pracy-Ministerstwa-Spraw-Wewnetrznych-i-KGB-z-1.html>

Porozumienie o współpracy organów bezpieczeństwa z 1971 r. (z zasobu IPN)

ARTYKUŁ

Nierówna kooperacja. Umowa o współpracy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i KGB z 1971 r.

OKRES HISTORYCZNY

(1970-1980) Od Gdańska do Gdańska

Autor: WITOLD WASILEWSKI 15.01.2024

Stosunki pomiędzy „bratnimi” aparatami przemocy nigdy nie były

równoprawne, tak jak nie były takimi relacje sowieckiego hegemonu z jego polskim satelitą. Współpraca zmieniała jednak nieco charakter wraz z umacnianiem się władzy komunistów w Polsce, wewnętrznymi zmianami w bloku sowieckim, a także rozwojem metod i techniki pracy aparatu przemocy.

W Archiwum IPN znajduje się wiele aktów normujących organizację i metodologię działania komunistycznego aparatu bezpieczeństwa w Polsce. Nieprównanie mniej w nim dokumentów regulujących współpracę pomiędzy organami bezpieczeństwa Polski Ludowej i Związku Sowieckiego, czyli przez większość okresu istnienia obu państw głównie: Ministerstwa Spraw Wewnętrznych PRL i Komitetu Bezpieczeństwa Państwowego przy Radzie Ministrów ZSRS (KGB).

Trzecia umowa

Relacje pomiędzy sojusznikami z NKWD/NKGB-MKGB/MWD/KGB i MBP-KdsBP-MSW nigdy nie były równoprawne, tak jak nie była takimi relacja sowieckiego hegemonu z jego polskim satelitą.

Podpisanie w 1957 r. umowy pomiędzy MSW i KGB wpisywało się w działania następujące po październiku 1956 r., mające nadać różnym aspektom relacji polsko-sowieckich bardziej formalny charakter.

Współpraca zmieniała jednak nieco charakter wraz z umacnianiem się władzy komunistów w Polsce, wewnętrznymi zmianami w bloku sowieckim, a także rozwojem metod i techniki pracy aparatu przemocy. Do Archiwum IPN trafiła wytworzona w MSW teczka, zawierająca m.in. trzy umowy regulujące stosunki pomiędzy tajnymi i jawnymi policjami obu państw. Dokumenty pochodzą z 1957, 1970 i 1971 r.

Podpisanie w 1957 r. umowy pomiędzy MSW i KGB wpisywało się w działania następujące po październiku 1956 r., mające nadać różnym aspektom relacji polsko-sowieckich bardziej formalny charakter, zdejmując z

nich odium ręcznego sterowania z Moskwy i przydając pozór partnerstwa.

W międzyczasie doszło do zmiany na szczytach władzy. W Warszawie stracił ją Władysław Gomułka, a przy akceptacji Moskwy sięgnęła po nią ekipa Edwarda Gierka.

Na początku lat 70. uznano za konieczne, czy też może właściwe, dostosowanie porozumienia organów bezpieczeństwa PRL i ZSRS do zmieniającej się sytuacji, korygując nieznacznie jego język i uaktualniając szczegółowe cele współdziałania. 17 października 1970 r. umowę podpisali ministrowie spraw wewnętrznych obu państw: Kazimierz Świątała i Nikołaj Szczółokow (Szczelokow).

Pomimo że umowę zawarło sowieckie Ministerstwo Spraw Wewnętrznych (czyli MWD, nie KGB) i dotyczyła ona przede wszystkim współpracy dwu Ministerstw Spraw Wewnętrznych oraz przygranicznych komend wojewódzkich MO i odpowiednich sowieckich organów spraw wewnętrznych, dziwić może podpisanie kolejnej umowy już w 1971 r. Należy jednak zwrócić uwagę, że w międzyczasie doszło do zmiany na szczytach władzy. W Warszawie stracił ją Władysław Gomułka, a przy akceptacji Moskwy sięgnęła po nią ekipa Edwarda Gierka. Najwyraźniej w nowych okolicznościach chciano podkreślić aktualność współpracy MSW i KGB.

Franciszek Szlachcic, w 1971 r.

minister spraw wewnętrznych

PRL (fot. z zasobu IPN)

Jurij Andropow, w latach

1967-1982 stał na czele KGB (fot.

domena publiczna)

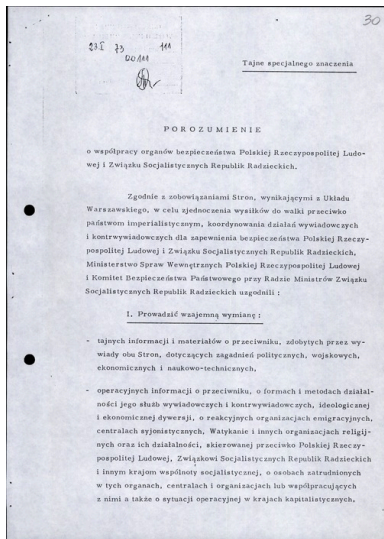
Przedstawiciele czy nadzorcy?

27 listopada 1971 r. nową umowę podpisali: minister spraw wewnętrznych PRL Franciszek Szlachcic i przewodniczący KGB ZSRS Jurij Andropow. Ważną różnicą pomiędzy obiema umowami z początku lat 70. było usankcjonowanie w późniejszej z nich działania Przedstawicielstwa KGB przy MSW. Na funkcjonowanie podobnej komórki wskazano w 1957 r., ale nie w 1970 r., co można tłumaczyć wystąpieniem w tym drugim przypadku w roli sygnatariusza szefa MWD, a nie KGB, trochę odmienną tematyką porozumienia i niewskazaniem na wygaśnięcie umowy z 1957 r.

Zgodnie z umową „gierkowską”, cały czas aktywna komórka KGB uzyskała na nowo formalną podstawę działania przy MSW w Warszawie.

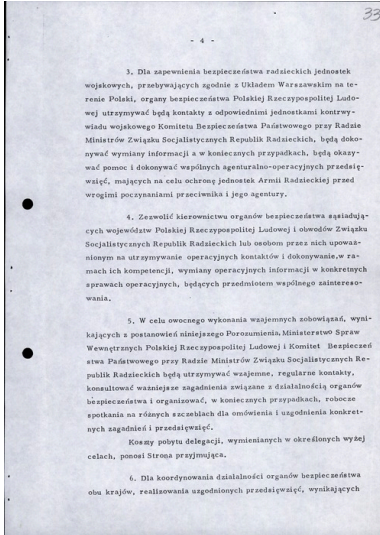
Brak w umowie z 1970 r. zapisu dotyczącego przedstawicielstwa KGB mógł być jednak jednym z powodów podpisania kolejnej umowy w 1971 r. W dokumencie z 1971 r. wprost zaznaczono, że wraz z jego podpisaniem wygasa umowa z 1957 r. Zgodnie z umową „gierkowską”, cały czas aktywna komórka KGB uzyskała na nowo formalną podstawę działania przy MSW w Warszawie. Dodać należy, że kolejny artykuł umowy z 1971 r. tylko pozornie równoważył ten zapis, gdyż znacznie wężiej definiował rolę odpowiedniej komórki MSW przy KGB w Moskwie. Poniżej prezentujemy tekst ww. umowy w języku polskim.

Więcej interesujących materiałów na profilu **Archiwum IPN**

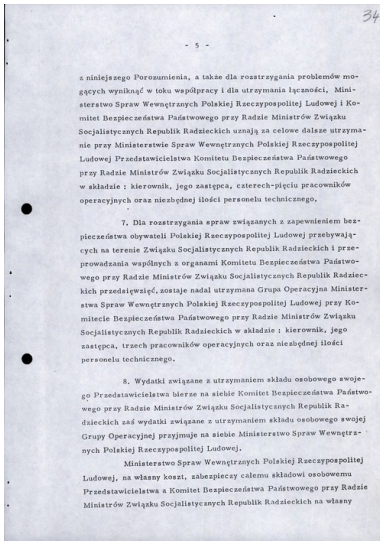

Porozumienie o współpracy organów bezpieczeństwa z 1971 r. (z zasobu IPN)

**Porozumienie o współpracy
organów bezpieczeństwa z 1971
r. (z zasobu IPN)**

**Porozumienie o współpracy
organów bezpieczeństwa z 1971
r. (z zasobu IPN)**

konst, zabezpieczy całemu składowi osobowemu Grupy Operacyjnej pomieszczenia i środki transportu dla celów służbowych, mieszkania z umebłowaniem, usługi komunalne oraz świadczenia lekarskie.

9. Niniejsze Porozumienie wchodzi w życie z dniem jego podpisania.

10. Porozumienie o współpracy pomiędzy organami bezpieczeństwa Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich i Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej z dnia 12 stycznia 1957 roku traci moc.

11. Niniejsze Porozumienie sporządzono w dwóch egzemplarzach, każdy w języku polskim i rosyjskim, przy czym obydwie teksty mają jednakową moc.

Sporządzono w Warszawie dnia 24 listopada 1971 roku.

Minister Spraw Wewnętrznych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej	Przewodniczący Komitetu Bezpieczeństwa Państwowego przy Radzie Ministrów Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich
<i>[Signature]</i>	<i>[Signature]</i>
Fr. SZLACHCIC	J. ANDROPOW

Porozumienie o współpracy organów bezpieczeństwa z 1971 r. (z zasobu IPN)

COFNIJ SIĘ